

Grzegorz Haber, Mazurkiewicz Marek

Stosunki Polska - Rosja w latach 2005-2007. Zarys problemu, [w:] Hartliński Maciej, Hołub Adam, Tybuchowska-Hartlińska Karolina (red.), *Bliskie sąsiedztwo - dalekie sojusze*, Olsztyn 2008.
ISBN: 978-8389559-25-8

Położenie geopolityczne Polski do przełomu lat 1989-1990 było przyczyną wielu wydarzeń historycznych, które zagrażały dalszemu istnieniu państwa. Od momentu rozpoczęcia przemian demokratycznych w Europie Środkowowschodniej i upadku byłego bloku wschodniego na przełomie lat 1989-1990 pozycja ta uległa daleko idącej modyfikacji. Nastąpił istotny wzrost znaczenia politycznego Polski, zaś akcesja do euroatlantyckich sojuszy polityczno-militarnych umiejscowiła państwo polskie w sytuacji bezpieczeństwa politycznego, zapewniając mu jednocześnie pełną suwerenność.

Na początku ostatniej dekady XX wieku dotychczasowy fundament bloku wschodniego - ZSRR rozpadł się, a sama Rosja przeszła w tym czasie poważne załamanie gospodarcze, połączone z jej marginalizacją w sferze znaczenia politycznego. Obecnie, kilkanaście lat po przełomowych wydarzeniach Jesieni Narodów i rozpadzie ZSRR, Polska i Rosja, a szczególnie ta druga nadal borykają się z trudnościami związanymi z adaptowaniem demokratycznych standardów nie tylko w sensie ustrojowo-prawnym, ale również w sferze mentalnościowej¹.

Lata 90. XX w. były w Rosji czasem zapaści gospodarczej i gwałtownego wzrostu bezrobocia. „Prywatyzacyjna kradzież” i gospodarczy marazm przyczynił się do tego, iż naród rosyjski określany jest „chorym człowiekiem Europy”². Sytuacja ta negatywnie odbiła się szczególnie na morale rosyjskiego społeczeństwa, przyzwyczajonego do poczucia mocarstwowości Rosji. Dojście do władzy Władimira Putina w 2000 r. oznaczało zwrot w prowadzeniu polityki zagranicznej i początek prób restytucji pozycji Rosji na arenie

---

¹ Problematykę transformacji ustrojowej i związanej z nią przemian politycznych, społecznych i gospodarczych w Polsce podejmują m.in. pozycje: *Demokratyzacja w III Rzeczypospolitej*, pod red. A. Antoszewskiego, Wrocław 2002; J. Kofman, W. Roszkowski, *Transformacja i postkomunizm*, Warszawa 1999. Do interesujących artykułów podejmujących temat przemian demokratycznych w Rosji możemy zaliczyć: J. Brzozowska, *Nowa Rosja w nowym świecie*, „Dziś” 2006, nr 8, s. 119-125; A. Skrzypek, *Czy Rosja może przystać do wzorca demokratycznego?*, „Przegląd Europejski” 2005, nr 2, s. 115-128; E. Zieliński, *Rosja - demokratyczny czy autorytarny system rządów*, „Przegląd Europejski” 2005, nr 2, s. 9-22; E.G. Asin, *Czy w Rosji jest możliwa demokracja?*, „Nowe Państwo” 2006, nr 3, s. 94-95; G.A. Tomcin, *Społeczeństwo obywatelskie w Rosji: o co chodzi?*, „Nowe Państwo” 2007, nr 1, s. 92-93.

² Takie określenie pojawia się w tytule rozdziału książki pt. „Cień Kremla”. Na dowód tego twierdzenia podawane są dane o średniej długości życia Rosjan, która spadła do poziomu 58 lat — niższego niż kraju zaliczanego do państw III świata Bangladeszu. Może to doprowadzić, w połączeniu z zaskakująco niskim poziomem urodzeń, do tego, iż w 2050 roku w Rosji będzie zamieszkiwać ok. 100 milionów ludzi z obecnych ponad 144 milionów. Por. P. Baker, S. Glasser, *Cień Kremla*, Warszawa 2005.

międzynarodowej³. Głównym narzędziem rosyjskiej polityki zagranicznej stały się surowce energetyczne z gazem ziemnym na czele, a największe przedsiębiorstwo rosyjskie - Gazprom zaczęło odgrywać rolę narzędzia rosyjskiej polityki zagranicznej⁴.

W analizowanym okresie lat 2005-2007 doszło w Polsce do alternacji władzy, w wyniku której władzę przejęła partia Prawo i Sprawiedliwość. Oznaczało to znaczny zwrot w sferze prowadzenia polityki zagranicznej. Zamieszania wywołane wprowadzeniem nowej formuły politycznej przyczyniły się do tego, iż dotychczasowy dorobek polskiej dyplomacji został zakwestionowany⁵. Kilkanaście miesięcy władzy PiS zbiegło się w czasie z licznymi incydentami na linii Warszawa - Moskwa, które na nowo zaogniły wrażliwe stosunki bilateralne. Na pierwszy plan wysuwały się kwestie embarga na eksport polskiego mięsa do Rosji oraz negatywne reakcje Kremla na udział Polski w projekcie budowy elementów amerykańskiego systemu tarczy antyrakietowej. Było to okazją do powrotu opinii o szczególnej niechęci Rosjan do Polski, uwarunkowanej historycznie. Resentymenty ze wspólnej polsko-rosyjskiej przeszłości mogłyby w ten sposób przyczynić się do ukrycia prawdziwej strategii polityki zagranicznej Kremla. Polska jako członek Unii Europejskiej może w tym kontekście stanowić dla władz rosyjskich swoisty poligon doświadczalny dla jedności politycznej Wspólnoty Europejskiej.

Neoimperialistyczna polityka odzyskiwania wpływów za pomocą surowców energetycznych przynosi owoce w stosunku do byłych członków Związku Radzieckiego. Obecnie, taktyka działań Kremla ukierunkowana jest na określeniu możliwości rozszerzania wpływu na politykę europejską, przy jednoczesnej próbie odbudowy znaczenia politycznego Rosji. Polsko-rosyjska przeszłość może być w tym względzie pomocna Kremlowi. Stanowczą postawą polskich władz wraz z politycznym poparciem Wspólnoty

---

³ Zmiany polityczne związane z okresem rządów W. Putina trafnie opisują następujące publikacje: A. Poltkowska, *Rosja Putina*, Warszawa 2005; Por. także: *Rosja Putina. Leksykon*, pod red. A. Glowackiego, A. Stepień-Kuczyńskiej, Łódź 2004.

⁴ Rola gazu ziemnego w rosyjskiej polityce zagranicznej, a Gazpromu jako jej narzędzia i formy wywierania nacisku na byłych członków bloku wschodniego podejmują m.in.: A. Wasilewski, *Gaz ziemny w polityce zagranicznej Rosji*, „Sprawy Międzynarodowe” 2004, nr 1, s. 95-120, Zob. także: S. Gardocki, *Ropa i gaz jako środki strategii politycznej Rosji po 2000 roku*, „Studia Europejskie (Gdańsk)”, T. 15, 2006, s. 185-205; F. Kazin, *Globalna strategia Gazpromu a narodowe interesy Rosji*, „Przegląd Dyplomatyczny” 2006, nr 1, s. 85-103.

⁵ Szczególnie negatywnie problem ten rysuje się na tle komplikacji związanych z obsadzaniem stanowisk ambasadorów w krajach, gdzie czas misji dyplomatycznych poprzednich wysłanników polskich dobiegł końca w 2006 roku, a także konsternacji jaką wywołał raport ws. WSI A. Macierewicza i jego konsekwencje dla polskiej dyplomacji. Analizę polityki wewnętrznej i zagranicznej prowadzonej przez braci Kaczyńskich zawarto również na łamach: W. Wilczyński, *Nie chce słyszeć o IV Rzeczpospolitej*, „Odra” 2006, nr 7/8, s. 13-19; M. Głowiński, *Dramat języka, uwagi o mowie publicznej IV RP*, „Gazeta Wyborcza”, nr 275, wydanie z dnia 25.11.2006, s. 16.

Europejskiej jest w stanie skutecznie przeciwstawić się wobec zamierzeń władz rosyjskich.